

In memoriam

Mila Kačič (1912–2000)

**“Ni smrt tisto,
kar nas loči ...”**

Ni odšla nenadoma, vendar je nenadejan vsak odhod, če imaš človeka rad in ne preštevaš v mislih, kaj ti bo zapustil. In kaj nam je zapustila Mila Kačič poleg sadov svoje predanosti umetnosti – tako igralske kot pesniške? Pravzaprav se niti ne zavedamo, ker je ni bilo treba nikoli prositi ... Preprosto smo jemali zven sreče od njenih številnih – in tako našim podobnih – stranskih vlog; zajemali smo ljubezen in up v njenih tako resnično življenjsko trpnih pesmih. Jemali smo, kot da je vnaprej določeno, da je vse za nas. In je bilo. In bo ostalo.

Gotovo hrani večina od nas spomin na osebna srečanja z njo. Ne samo stanovski kolegi, tudi drugi ljudje. Vsem se zdi, kot da bi v njej srečali sebe - le malo boljšega, z malo več ljubezni in modrosti. Tiste tihe, nevsiljive; in tudi več radosti, smeha. Ko so izšle prve osmrtnice, so tudi taki, ki nimajo poklicnega opravka z literaturo, premlevali ta srečanja, obnavljali njene verze.

“Kaj bi mi rekli o Mili?” sem vprašala kot nekdanja novinarka. Zenska na tržnici je odgovorila: “Najbrž

ona ne bi želela, da bi žalovali za njo. Dovolj in preveč je užila in izpisala žalosti.” Marjan, star okrog trideset, šofer: “Bila je in bo vzor mladim in starejšim.” (Le zakaj vzor? Najbrž zaradi ljubezni - toliko je je razdala, da je vzkalila v mnogih.)

“Njene pesmi so tako tankočutne, ljubeče, mile - kot so mila jutra na obali. Njene pesmi pretresejo: na koncu ljubezni je trpljenje,” je poudarila trgovsko izobražena Marija. “Kot je bila srečna na sprehodih po mehki travi, naj ji tudi zadnji dom lepšajo zelene bilke, naj jo rahlo odsevajo – naj bosta z njo mehko in nežnost, ki ju v življenju ni užila,” naniza besede športno in literarno usmerjena Slavica.

S svojimi petimi zbirkami je Mila Kačič potrdila, da so pesmi namenjene ljudem nasploh – ne le krogu elite – četudi so in ostajajo prefinjene tako jezikovno kot vsebinsko. V uvodu k četrti zbirki *Okus po grenkem* (1987) Janez Menart pravi: “Tako ustvarjena miselna jasnost in verzna blagoglasnost sta že vnaprej odstranili vse morebitne nesporazume in ovire ter bralcem omogočili takojšnje in

nemoteno dojemanje, kar je vsekakor ena glavnih, izhodiščnih odlik vsake dobre poezije.”

V spremni besedi k zbirki *Minevanja* (1998) pa je Ciril Zlobec zapisal: “In vendar ima ta zadnja zbirka neko posebno noto, ki je noben bralec ne bi mogel prezreti: je nekakšen povzetek življenja in pesnjenja, nostalgичno trpki občutek, pravzaprav že spoznanje slovesa. Je kritičen pogled na minulo in nesentimentalna zavest, da se življenje izteka.” In dalje: “... razkriva značajsko trdnost pesnice, ki je zmogla prenašati tudi udarce in zmore zdaj ocenjevati svojo prehojeno pot brez solzavosti in obtoževanja drugih, časa in razmer.”

Daleč največkrat zapisani, citirani verzi (od vse slovenske bere) v osmrtnicah so prav njeni (iz zbirke

Letni časi, 1960): “Ni smrt tisto, kar nas loči, / in življenje ni, kar družī nas. / So vezi močnejše. Brez pomena / zanje so razdalje, kraj in čas.”

V knjigi *Iskani in najdeni svet* Branko Hofman zapiše: “... intimistična lirika se je prebila iz svoje izolacije nekaj let prej, kot danes oznanjajo zgodovinski zvonovi, zanesljivo pa leta 1949 z zbirko Ade Škerlove in dve leti kasneje z vašimi (Mile Kačič) *Neodposlanimi pismi*.” Njena iskrenost, trdnost, moč je zmogla izpovedati celostno življenje – tudi njegov čustveni del – pa če je bilo to družbeno zaželeno ali ne. Bralci, lačni topline in miline, so znali (in znajo) na pamet mnogo *neodposlanih pisem* ... Morda je k teme pripomogla tudi lahko zapomnljiva oblika pesmi: v začetku pretežno rimane štirivrstične kitice, kasneje tudi sonet, dvojni triolet – in končno prosti verz, ki ji je služil do zadnje zbirke.

Priznanja pa so prihajala počasi, skoraj boječe. Umetniška pot Mile Kačič – naj bo kot pesnice ali igralk – me vedno znova spomni verzov o dveh izviri: prvi se bleščeč in pojoč poganja s hriba, drugi se v mukah prebija čaz močvaru ... Šele po upokojitvi – ko je umetnica bila zunaj konkurence – so zablestela priznanja in odličja: Zlata arena, Slovenka leta, italijansko odličje za liriko, naziv Igralka leta in nagrada Združenja dramskih umetnikov Slovenije. To so samo dejstva – tudi Mila jih ni nikoli navajala kot očitke. “Kar sem dosegla, sem dosegla sama,” je znala reči mirno in odločno.

Zdaj, ob izteku njene življenjske poti, ga ni medija, ki ji ne bi posvetil časa in prostora. Ne morem trditi, da ga ni človeka, ki ne bi pomislil o njej kot o nekom bližnjem - vendar je odstotek teh presenetljivo visok.

Od prej pa naj omenim nekatere tehtnejše misli:

"Po dobroti življenje znani Slovenki Mili Kačičevi ni bilo naklonjeno, bilo pa je izjemno bogato, saj je kot igralka užila slast odra in aplavza. Četudi je velikokrat končala v solzah, je s svojo vedro naravo publiki in prijateljem često privabila na lice prešeren smeh." (Naša žena 1992, novinarka Gita Vončina) Isti novinarki odgovarja pesnica v radijski oddaji: "Sem ženska, ki zelo težko živi, če nekoga ne ljubi. Igralstvu pa sem bila predana." Gledališki list - *Jubilejno voščilo*, 1992 - piše: "Igrala je predvsem neglavne vloge, a dobila sloves ene najzlahtnejših komedijantk našega časa."

Za Jano (1995) je Maji Lupša izjavila: "V življenju je najvažnejše, da imaš urejene odnose z drugimi. Sem spada vse: poštenost, odkritost, dobrotota. In ljubezen." Prešernov kalendar (1996) je priobčil daljši prispevek, v katerem avtor Sandi Sitar ugotavlja, da je Kačičeva doživljala tragedije, a igrala komedije. Navaja tudi njene besede: "Enkrat se ljubezen, seks in vse to neha, s tem se moraš sprijazniti. Tudi umreti se nič ne bojim, ne smrti - le umiranja. Spet bom videla Jakoba in Davida - in vse, ki sem jih imela rada." Ter dodaja: "Saj življenja ne more biti kar konec, sicer bi bilo nesmiselno, da se je sploh začelo."

Josip Osti pa v oceni njene poezije (Primorska srečanja 1997) piše: "Krožnica ljubezni v poeziji Mile Kačičeve je vzporedna z okrutnostjo življenjskega kroga, ki se začinja in končuje s samoto (in nerešljivo uganko rojstva in smrti)."

Mozaik o Mili Kačič iz misli bralcev (preprostejših in zahtevnejših), besed novinarjev, kritikov in kolegov kaže podobo ustvarjalke, predane ljubezni in umetnosti; vdane življenju in smrti. Želimo se dotakniti te njene predanosti in vdanosti in vsaj božljaj vzeti zase ... Morda smo ji zato pravili in ji pravimo "naša Mila".

Neža Maurer